

Kunnskap i seg selv er ingen vaksine mot ondskap

Taler

Torbjørn Røe Isaksen

Dato

27 september 2014

Sted

Akerhuskaia, Oslo

Omstendigheter

Den internasjonale Holocaustdagen

1 Your majesty, honorable guests and dear friends.

We come together to remember one of the darkest parts of human history, the Holocaust. It is now 72 years since Donau was docked just here. 532 humans
5 were stowed into the ship. They were treated as cargo, not human beings. In the ships manifest it says "Cargo: Jews".

When people are regarded as things, animals or cockroaches things have already gone terribly wrong. If we let even one person be dehumanized, we are all at
10 risk. It is every generation's responsibility to make sure that such evil will never happen again. And so we gather here, every year, to remind each other.

Av de 772 jødene som ble deportert fra Norge, kom bare 34 tilbake i live. I Holocaust ble millioner av jøder, rom, romani, homofile, funksjonshemmede
15 og politiske fanger tatt livet av på grunn av en forestilling om at det finnes overlegne menneskeraser. I alt tok nazistene, i løpet av andre verdenskrig, livet av 25 millioner sivile.

Det er helt ufattelige tall. Men vi klarer på et vis å forholde oss til tallene. Det er
20 helt umulig å forstå hvor mange menneskeskjebner de rommer.

Vi har et ansvar for at vi aldri reduserer historien om Holocaust kun til tall. Vi må formidle historien om menneskene, om enkeltskjebnene, til nye generasjoner. Vi må sørge for at de ikke bare forstår, men kjenner, hvorfor vi
25 aldri kan la noe slikt skje igjen. For ideene og hatet som ledet til Holocaust er ikke borte. Folk i Norge utsettes fremdeles for rasisme, antisemittisme og hatkriminalitet. Det understreker bare hvor viktig det er at vi aldri gir opp. Vi

kan aldri si oss ferdig med å bygge et godt samfunn.

30

Det er fristende å si at kunnskap er nøkkelen til å bekjempe ondskap. Det er løsningen på mange av de andre utfordringene vi som samfunn står ovenfor. Men kunnskap er i seg selv er ingen vaksine mot ondskap.

35 I et brev som ble funnet i Auschwitz, i 1945, står det:

Kjære lærer.

Jeg har overlevd en konsentrasjonsleir.

Jeg har sett ting ingen mennesker burde være vitne til:

40 Gasskamre bygd av lærde ingeniører.

Barn som ble forgiftet av velutdannede leger.

Spedbarn som ble drept av erfarne sykepleiere.

Kvinner og barn skutt og drept av folk med eksamener fra gymnas og universiteter [...].

45

Verken kunnskap eller lange utdanninger er en garanti mot ondskap. Men la oss heller ikke trekke den omvendte slutningen. Kunnskap er heller ikke ond. Det er hvordan vi bruker kunnskap som er avgjørende.

50 Brevet fra Auschwitz fortsetter: "Jeg er blitt skeptisk til utdanning". Før forfatteren av brevet retter en bønn til læreren: "Hjelp elevene dine å bli gode mennesker[...]".

Og dette er kjernen. Vi må, som samfunn, ta ansvar for at barna våre også lærer
55 å bli gode mennesker og medborgere. En stor del av det ansvaret må vi ta som foreldre, besteforeldre, naboer eller gjennom andre roller vi har i livet til et barn. Vi må gå foran som gode eksempler i holdninger og oppførsel. Men som fellesskap har vi også gitt skolen en viktig rolle. Skolen skal gi barn de grunnleggende ferdighetene og den kunnskapen de trenger i voksenlivet. Men
60 like viktig er det at skolen gir hvert barn den grunnmuren de trenger for å kunne orientere seg i samfunnet, ta del i det offentlige ordskiftet og utvikle seg som menneske. Hjørnesteinen i en slik grunnmur er verdiene vi bygger fellesskapet vårt rundt, som frihet, mangfold, menneskeverd, likhet og rettsikkerhet.

65 Mange av disse verdiene ble befestet i lovs form allerede i 1814. Det feirer vi i år. Men vi skal også bruke grunnlovsjubileet til å minne om at en god lov også bare

er utgangspunktet for et godt samfunn. I 1814 inneholdt den samme loven en paragraf to, som forbød jøder adgang til riket. I dag rister vi på hodet over en slik bestemmelse. Heldigvis. Samtidig som paragraf to er skammelig, er den også en påminnelse om at det nytter å kjempe for det som er rett. Vi kan endre både lovene og holdningene våre. Verken kunnskap eller grunnloven kan garantere oss et godt samfunn. Det er verktøy vi må bruke når vi skal skape et godt samfunn.

Kilde

regjeringen.no

Emner

Andre verdenskrig, Antisemittisme, Jøder, Minnetale

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/kunnskap-i-seg-selv-er-ingen-vaksine-mot-ondskap>